

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
СУДОВА МЕДИЦИНА (СТОМАТОЛОГІЯ). МЕДИЧНЕ ПРАВО.

(назва освітнього компонента)

Спеціальність: **221 «Стоматологія»**

Освітньо-професійна програма: «Стоматологія»

Код компонента в освітній програмі: **ОК 26**

Рівень вищої освіти: **другий (магістерський)**

Форма здобуття освіти: **очна (денна)**

Рік навчання: **3**

Семестр(и): **6**

Тип освітнього компонента: **обов'язковий**

Навчальний рік: **2026-2027**

Обсяг: **3,0 кредити ECTS (90 год.)**

Навчальні заняття: **лекції, практичні заняття, консультації**

Підсумковий контроль: **залік**

Пререквізити: **ВК39**

Кафедра/підрозділ: **кафедра судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса**, вул. Амосова 35, філія №2 Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи, 3-й поверх

Керівник освітнього компонента: **доц. Леонтьєв Павло Олександрович**,

email: po.leontiev@knu.edu.ua

Сторінка освітнього компонента в Системі дистанційного навчання ХНМУ (Moodle):
<http://distance.knu.edu.ua/course/view.php?id=5689>

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ОК «Судова медицина (стоматологія) і медичне право» забезпечує ґрунтовні знання з теорії та практики судової медицини, що обумовлено тим, що, згідно чинного законодавства, правоохоронні органи мають право залучати до виконання експертних функцій лікаря будь-якої спеціальності незалежно від того, на якому факультеті він одержав медичну освіту, тому судово-медичні знання важливі для кожного лікаря, який у разі необхідності має вірно їх застосувати у практичній діяльності. Судова медицина - галузь науки, яка вивчає питання медичного, біологічного та медико-криміналістичного характеру, що виникають у практичній діяльності органів правосуддя та судочинства. Медичне правознавство надає знання з правових засад медичної діяльності. Ці наукові галузі мають спільну правову основу, що обумовило їх поєднання в одну дисципліну – судову медицину та медичне законодавство.

МЕТА КУРСУ: отримання знань студентів з судової медицини та медичного правознавства, формування компетентності висококваліфікованих фахівців у галузі стоматології, здатних застосовувати набуті при вивченні судової медицини та медичного права навички при розв'язанні складних задач і проблем у процесі навчання та подальшій професійній діяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- розширення та активація у студентів здобутих раніше знань, умінь та навичок, отриманих при вивченні інших медико-біологічних та клінічних дисциплін;
- отримання компетентності щодо виконання лікарем функцій судового експерта згідно процесуального законодавства;
- отримання вміння із встановлення факту та давності біологічної смерті;
- отримання вміння щодо опису трупа на місці його виявлення;
- отримання вміння щодо опису тілесних ушкоджень;
- демонструвати вміння визначати ступінь тяжкості травми під час судово-стоматологічного обстеження потерпілої особи;
- демонструвати вміння опису стоматологічного статусу трупа;
- отримання вміння щодо виявлення та опису речових доказів біологічного походження;

- демонструвати вміння проводити ідентифікацію невідомої особи за стоматологічним статусом;
- отримання знань та компетентностей з правових засад лікарської діяльності відповідно до чинного законодавства;
- демонструвати вміння аналізувати зміст нормативно-правових актів, які стосуються медичної діяльності та діють у сфері охорони здоров'я громадян.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем лекцій (16 год.):

1. Предмет, завдання і історія розвитку судової медицини. Організаційно-процесуальні основи проведення судово-медичної експертизи в Україні. Судово-медична танатологія. Огляд трупа на місці події. Судово-медичний розтин трупа.
2. Судово-медична травматологія. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих та гострих предметів. Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень.
3. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень. Визначення статевих станів і статевих злочинів. Судово-стоматологічна ідентифікація особистості.
4. Медичне право України в системах права і законодавства. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я.
5. Основи господарської діяльності та страхування у сфері охорони здоров'я в Україні. Правова природа медичної допомоги і медичної послуги. Договір про надання медичних послуг.
6. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Особисті немайнові права людини у сфері охорони здоров'я.
7. Правопорушення в сфері охорони здоров'я і юридична відповідальність медичних працівників за професійні правопорушення Дефекти надання медичної допомоги. Ятрогенії.
8. Правове регулювання стоматологічної практики в Україні Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.

Перелік тем практичних /лабораторних занять/ семінарів (34 год.):

1. Предмет, завдання і історія розвитку судової медицини. Організаційно-процесуальні основи проведення судово-медичної експертизи в Україні.
2. Судово-медична танатологія. Огляд трупа на місці події. Особливості судово-медичного розтину трупів новонароджених. Дітовбивство. Судово-медичний розтин трупа.
3. Судово-медична травматологія. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих предметів.
4. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії гострих предметів.
5. Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень
6. Судово-медична експертиза механічної асфіксії
7. Судово-медична експертиза речових доказів.
8. Судово-медична експертиза смертельних отруень
9. Судово-медична експертиза ушкоджень внаслідок дії фізичних факторів: електричного струму, високої та низької температури та ін.
10. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень. Визначення статевих станів і статевих злочинів. Судово-стоматологічна ідентифікація особистості.
11. Медичне право України в системах права і законодавства. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я.
12. Основи господарської діяльності та страхування у сфері охорони здоров'я в Україні. Правова природа медичної допомоги і медичної послуги. Договір про надання медичних послуг.
13. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Особисті немайнові права людини у сфері охорони здоров'я

14. Правопорушення в сфері охорони здоров'я і юридична відповідальність медичних працівників за професійні правопорушення Дефекти надання медичної допомоги. Ятрогенії.

15. Правове регулювання стоматологічної практики в Україні Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.

Перелік тем самостійної роботи студента (40 год.)

1. Предмет, завдання і історія розвитку судової медицини. Організаційно-процесуальні основи проведення судово-медичної експертизи в Україні.

2. Судово-медична танатологія. Огляд трупа на місці події. Особливості судово-медичного розтину трупів новонароджених. Дітовбивство. Судово-медичний розтин трупа.

3. Судово-медична травматологія. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих предметів.

4. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії гострих предметів.

5. Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень

6. Судово-медична експертиза механічної асфіксії

7. Судово-медична експертиза речових доказів.

8. Судово-медична експертиза смертельних отруєнь

9. Судово-медична експертиза ушкоджень внаслідок дії фізичних факторів: електричного струму, високої та низької температури та ін.

10. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень. Визначення статевих станів і статевих злочинів. Судово-стоматологічна ідентифікація особистості.

11. Медичне право України в системах права і законодавства. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я.

12. Основи господарської діяльності та страхування у сфері охорони здоров'я в Україні. Правова природа медичної допомоги і медичної послуги. Договір про надання медичних послуг.

13. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Особисті немайнові права людини у сфері охорони здоров'я

14. Правопорушення в сфері охорони здоров'я і юридична відповідальність медичних працівників за професійні правопорушення Дефекти надання медичної допомоги. Ятрогенії.

15. Правове регулювання стоматологічної практики в Україні Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.

СРС спрямована на поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих під час аудиторного навчання та сприяють формуванню професійних компетентностей. Результати СРС підлягають контролю та включені до підсумкового контролю знань.

Консультації: онлайн, за попередньою реєстрацією на сторінці курсу в Системі дистанційного навчання курсу.

Методи навчання: лекція, виконання вправ та практичних робіт, розв'язання ситуаційних завдань та кейсів, метод стандартизованого пацієнта

ОЦІНЮВАННЯ

Поточна навчальна діяльність (ПНД). Оцінювання успішності здобувачів освіти здійснюється відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в ХНМУ (<https://knmu.edu.ua/documents/normatyvni-dokumenty-navchalnogo-proczesu/>). Оцінка за практичне чи підсумкове заняття становить від 2 до 5 балів. Подання завдань за запізненням з неповажних причин тягне за собою зниження оцінки відповідно до відсотка запізнення в часі від часу виконання завдання. Завдання перевіряються до 24 год. Оцінки виставляються у електронний журнал. Незадовільні оцінки відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_vidprac_zaniat.pdf).

Підсумковий семестровий контроль проводиться після завершення вивчення освітнього компоненту. **Формою контролю** є «залік». Бали для освітніх компонентів розраховуються як середнє арифметичне балів поточного контролю за всі теми впродовж всього періоду вивчення освітнього компоненту (з точністю до сотих) за таблицею «Перерахунок середньої оцінки за поточний контроль у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються заліком)», що додається автоматично в межах функціоналу електронного журналу АСУ. Загальна навчальна діяльність визначається у балах від 120 до 200 та відміткою – «зараховано» або «не зараховано».

Оскарження результатів підсумкового контролю проводиться у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_apel_kontrol.pdf).

ПОЛІТИКИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Рекомендації щодо роботи на курсі: брати активну участь у всіх формах роботи на заняттях, присвячувати 1-2 год. щодня виконанню самостійної роботи та підготовці до занять, ставити запитання під час занять, відвідувати консультації, вчасно здавати завдання та виконувати усі форми контролю.

Відвідування занять. Відвідування лекцій та практичних занять є обов'язковим. Формою одягу під час офлайн-занять є білий медичний халат. При запізненні більше ніж на 5 хвилин ви можете бути не допущені до заняття. Пропущені заняття відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_vidprac_zaniat.pdf).

Академічна доброчесність. ХНМУ стоїть на позиціях нульової толерантності до проявів академічної недоброчесності. Будь-які порушення принципів академічної доброчесності тягнуть за собою відповідальність у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf).

Використання електронних гаджетів та інструментів штучного інтелекту допускається лише з дозволу викладача.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Здобувачі з особливими освітніми потребами мають зв'язатися з викладачем задля розробки індивідуальної освітньої траєкторії.

Час відповіді викладача: 24 години.

Технічні вимоги до роботи на курсі:

- доступ до комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона
- корпоративний обліковий запис Google з власним фото
- навички роботи з Google Workspace (Google Meet, Docs, Sheets, Slides, Forms) та Moodle
- *інші вимоги кафедри*

Технічна підтримка: АСУ (ev.shevtsov@knmu.edu.ua), Google (tehotdelknmu@gmail.com), Moodle (al.korol@knmu.edu.ua)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Базова література:

1. Сокол ВК, Хижняк ВВ. Судово-медична діагностика посттравматичних змін м'яких тканин внаслідок механічних ушкоджень: монограф. Х.: ФОП Бровін О.В., 2014. – 224 с
2. Ольховський В.О., Голубович Л.Л. Визначення давності настання смерті монограф. Х.: ФОП Бровін ОВ; 2017. 168 с
4. ІМ. Григус, ВО. Самороков, ВІ. Цимбалюк, ОВ Цимбалюк. Судова медицина та судово-медичні експертизи: навчальний посібник. Львів : «Новий Світ-2000». 2018. 208 с.
5. КЮ Куреньова, ОС. Пойманова, ТГ. Іванченко, ТА. Шидловська. Характеристика відеоларингостробоскопії при функціональних порушеннях голосоутворення. Отоларингологія. 2019;1-с (2):129-130.

6. Недоступ М. Ф. Судова медицина та психіатрія : навчально-методичний посібник. Северодонецьк : ЛДУВС імені Е.О. Дідоренка, 2021. – 305 с
  7. Основи судової медицини : навчально-методичний посібник / Л. Л. Голубович, В. О. Ольховський, О. І. Герасименко. П. Л. Голубович, А. Л. Голубович, О. В. Дунаєв, С. В. Козлов, М. В. Губін, К. М. Сулоєв. – Харків : ФОП Бровін О.В., 2021. – 535 с.
  8. Гомонілова П.Г. Особливості судово-медичної експертизи смерті від переохолодження. Збірник тез конференції "Медицина третього тисячоліття", 2022. – С. 34-36.
  9. Лисенко Д.І. Судово-медична діагностика смертельних випадків при отруєнні оксидом вуглецю. Збірник тез конференції студентів та молодих вчених "Медицина третього тисячоліття", 2023 – С. 359-360
  10. Куліш А.Ю. Фізичне навантаження як причина раптової смерті при судово-медичній експертизі Збірник тез конференції студентів та молодих вчених "Медицина третього тисячоліття", 2023 – С. 357-359
  11. Встановлення точних критеріїв діагностики давності настання смерті в судово-медичній практиці / І.Г. Савка, Н.М. Козань, О.В. Дунаєв [та ін.] // Судово-медична експертиза. – 2021. – № 1. – С. 18-25.
  12. Саркісова Ю.В. Діагностичні можливості точного встановлення давності настання смерті за концентрацією електролітів у склистому тілі ока людини / Ю.В. Саркісова // Судово-медична експертиза. – 2021. – № 1. – С. 79-86.
  13. Воронов В.Т. Тенденції розвитку судово-медичних засобів і технологій задля можливості точного встановлення давності настання смерті / В.Т. Воронов // Судово-медична експертиза. – 2022. – № 1. – С. 18-24.
  14. Сокол В.К. Особливості мікроскопічних змін тканини організму людини на різних проміжках давності настання смерті / В.К. Сокол // Судово-медична експертиза. – 2022. – № 1. – С. 30-35.
  15. Іваськевич І.Б. Застосування методу дифузної томографії біологічних препаратів у судово-медичній диференціальній діагностиці отруєння алкоголем і чадним газом на різних часових інтервалах після настання смерті / І.Б. Іваськевич // Судово-медична експертиза. – 2022. – № 1. – С. 69-81.
  16. Лактіонова О.І. Транзиторні стани як спосіб визначення післяпологової тривалості життя новонародженого у судово-медичній експертизі / О.І. Лактіонова, К.Д. Коляда, Р.С. Фоменко // Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». – 2022. – № 16. – С. 555-559
  17. Hallak B, Wihl VS, Boselie F, Salim B. Repair of displaced thyroid cartilage fracture using miniplate osteosynthesis. *BMJ Case Reports*. 2018;11:e226677.
  18. J. Payne-James, R.M. Jones Simpson's Forensic Medicine, 14th Edition 14th Edition. 2019. USA, Boca Raton: CRC Press. 353 p.
  19. P. Moonsamy UM. Sachdeva, CR. Morse Management of laryngotracheal trauma. *Ann Cardiothorac Surg*. 2018. 7(2):210-216.
  20. Lesnikova I., Schreckenbach M.N., Kristensen M.P., Papanikolaou L.L., Hamilton-Dutoit S. Usability of Immuno-histochemistry in Forensic Samples With Varying Decomposition // *The Am. Journal of Forensic Med and Pathol*. 2018 - Volume 39
- Допоміжна література
1. Aksakal C, Karaca I. Isolated vocal cord hematoma developing after blunt neck trauma. *Turkish Journal of Emergency Medicine*. 2019;19:30-32.

2. KA. Lalwani Current diagnosis & treatment otolaryngology-head and neck surgery, fourth edition 2019, USA: McGraw-Hill Education. 1264 p.
3. VV. Pillay Textbook of Forensic Medicine and Toxicology. 19th Edition. 2019. India: Paras Medical Publisher; 800 p.
4. WU. Spitz, FJ. Diaz pitz and Fisher's Medicolegal Investigation of Death 5th Edition. 2020. USA: Charles C Thomas Pub Ltd. 768 p.
5. Tamilmani K. Practical Guide for Forensic Medicine and Toxicology 2nd. Jaypee Brothers Medical Publishers (P) Ltd, 2021. – 260 p.
6. Biswas G. Review of Forensic Medicine and Toxicology (Including Clinical & Pathological Aspects): Including Clinical and Pathological Aspects Paperback, 2021. – 766 p.
7. Dhatarwal S.K, Jakhar J.K., Yadav N. Practical aspects of Forensic Medicine For MBBS and MD Students Paperback. OrangeBooks Publication, 2021. – 240 p.
8. Textbook of Forensic Medicine and Toxicology 5th Edition 2022 with Practical Guide by Dr. P.C. Ignatius, Elsevier, 2022. – 768 p.
9. Aggrawal A. Textbook Of Forensic Medicine and Toxicology 2nd. APC Books. 2021. – 823 p.
10. Khazi M.A. Forensic Medicine and Toxicology (Theory/Practical skills, Viva) 2nd. 2021. Paras Medical Books Pvt Ltd. – 564 p.
11. Manzhula A., Husarchuk K. The role of forensic entomology in determining the age of death of an exhumed corpse. Abstracts of International Scientific Interdisciplinary Conference – 2022 (ISIC). – P. 15-16
12. Mahanta P. Modern Textbook of Forensic Medicine and Toxicology 1st. Jaypee Brothers Medical Publishers (P) Ltd 2023. – 898 p.
13. Faculty D. DAMS Forensic Medicine & Toxicology 2023 -CONCEPT BOOK (Paperback, DAMS Faculty). 2023. – 307 p.
14. Chand S. Essentials of Forensic Medicine and Toxicology 2nd. Elsevier Health Sciences, India 2023. – 650 p.
15. Detection of pathological changes in the architectonics of polycrystalline blood films using laser-induced polarization Interferometry / O. Dunaev, D. Kvasniuk, L..Trifonyuk [et al.] // Proc. of SPIE. – 2022. – Vol. 12126. – P. 1212629-1.
16. Cholinesterase in different types of the muscle tissue during the early postmortem period for diagnosis of death coming / L.Cherkashyna, A. Shklyar, R. Sukhonosov [et al.] // Journal of Medical Science. – 2021. – Vol. 20, №. 1. – P. 95-100.

Зав. кафедри судової медицини,
медичного правознавства
ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса

Олександр ДУНАЄВ